

Arhitekturni poklic je maraton z vmesnimi postanki, ne serija sprintov

Intervju z Ano Kosi

Zasnova in priprava pogovora: skupina Ženske v arhitekturi, ZAPS

Ana Kosi (1985) je predstavnica mlajše generacije arhitektk. Diplomirala je leta 2011. Poleg dela na fakulteti skupaj s partnerjem Ognenom Arsovom v Ljubljani vodi biro Kosi in partnerji. Ukvarja se z raznolikimi arhitekturnimi nalogami. Za svoja dela, predvsem za interierje, je arhitekturna pisarna prejela že več nagrad na Mesecu oblikovanja (Zavod Big) in več mednarodnih nagrad (med njimi German Design Award), objavlja pa tudi članke in svoje delo priložnostno predstavlja s predavanji.

© Primož Korošec

(statiki, projektanti elektro in strojnih inštalacij, izvajalci, dobavitelji), s katerimi prav tako gradimo dobre, dolgoročne odnose. Arhitekti v biroju niso izolirani od komunikacije in sodelovanja s strankami. Vsi skupaj smo del procesa razvoja projekta, ne glede na njegovo vrsto ali merilo. Delujemo pri projektih vseh meril, od malih interierjev do kompleksne arhitekture velikega merila. Tudi naročniki so različni, tako zasebne stranke in podjetja kot tudi javne ustanove.

Vaša spletna stran je zelo navdihujoča. Kaj je za vas ustvarjalnost, kje iščete navdih?

Ustvarjalnost je proces. Razumem jo kot miselni napor, za delo, za razvoj, popravljanje, eksperimentiranje, za racionalne in podzavestne odločitve, ki pripeljejo do rezultata, ki pred izpeljavo tega procesa ni bil jasen. Moj navdih so nenavadni prostori, ki jih v življenju srečujem. Moj navdih so ljudje in njihova življenja. Moj navdih je umetnost.

Kakšna je za vas vloga arhitekture? In kaj vam pomeni?

Vloga arhitekture je zame ta, da odpira možnost človeka vrednega človeškega prebivanja v svetu. Pomeni mi svobodo. Pot do tega, da ustvarimo arhitekturo, je naporna, dolga, zahteva veliko energije in vložka. Toda ko (če) nam arhitekturo enkrat uspe realizirati, odpre prostor, kjer se človek lahko počuti svobodnejšega.

Bi torej poudarili družbeno vlogo arhitekture?

Arhitektura ne bi smela biti v službi nikogar, nikomur ne bi smela neposredno služiti, ne sme biti zgolj orodje neke zunanje sile. Da se arhitektura lahko realizira, seveda mora upoštevati ogromno količino zunanjih faktorjev. A primarno bi arhitektura morala odgovarjati in »služiti« sama sebi. Ravno v tej njeni (krhki) avtonomnosti tiči njena moč, da lahko za svet in družbo dela dobro. Pri tem razmišljanju se bom naslonila na filozofa Rada Riho, ki o družbeni vlogi arhitekture pravi:

»Samo vprašanje, ki ima za osnovo vprašanje, zakaj je nekaj dobro, že implicira, da mora biti vsaka stvar za nekaj dobra. Le arhitektura, ki je arhitekturno dobra, ki torej ni dobra za nič, ampak je dobra samo za arhitekturo, doseže to, da je dobra za ljudi in okolje. Če pa je izhodišče razmišljanja o arhitekturi, da mora nečemu služiti, potem bo to izhodišče prej ali slej pripeljalo do tega, da je arhitektura podrejena nekemu zunanjemu smotru. In nasprotno, le če razviješ arhitekturo v njenem strogo arhitekturnem pojmu, je mogoče priti do tega, da je to grajena struktura, ki je namenjena

Sodite v mlajšo generacijo ustvarjalcev, ki se skozi delo uveljavljajo na arhitekturnem področju. Vaše delo je preplet dela na fakulteti in dela v biroju. Kako poteka slednje in kako se povezuje z vašim delom na fakulteti?

S partnerjem Ognenom Arsovom vodiva arhitekturni biro Kosi in partnerji, d. o. o., poleg tega pa sem redno zaposlena kot asistentka na Fakulteti za arhitekturo v Ljubljani. Del svojega delovnega časa tako preživim na fakulteti, kjer kot asistentka učim na katedri za zgodovino in teorijo arhitekture. Poučevanje na fakulteti bogati moje delo v arhitekturi z dodatno, predvsem teoretsko vsebino in izkušnjo.

V biroju z Ognenom enakovredno opravljava naloge, ki so do določene mere deljene. Kreativne odločitve sprejemava skupaj, v sodelovanju z ekipo. Strateške odločitve prav tako sprejemava skupaj. Jaz prevzamem večji del nalog, povezanih s poslovanjem podjetja, pridobivanjem strank in komunikacijo z njimi, Ognen pa večji del nalog, povezanih s tehničnim in birokratskim vidikom projektov. Poleg naju biro sestavlja še skupina petih arhitektov. Trudimo se graditi kakovostno, trajno ekipo, ki ima dobro razvit sistem internega sodelovanja. Sodelujemo s širokim krogom sodelavcev

Heterotopični kolaž SPA

bivanju ljudi. Tu se takoj postavi vprašanje, kakšnemu bivanju ljudi. Arhitektka oz. arhitekt lahko s svojim arhitekturnim odgovorom na to vprašanje precej prispeva k temu, da bo vprašanje človeškega prebivanja razvito v vsej svoji vsebinski kompleksnosti. Navsezadnje arhitektura ni odgovor na zahtevo po zatočišču, ki je skupna ljudem in živalim.» Čeferin, Petra, Arhitektura: redefiniranje človeškega prebivanja, pogovor z Radom Riho, v: Časopis za kritiko znanosti, 274 (2018).

Univerzalno poslanstvo arhitekture, ki se pravzaprav ne sprašuje o prihodnosti arhitekture ...

Arhitektura bo tudi v prihodnje še naprej arhitektura. Tudi če se bodo zamenjala orodja, s katerimi bo načrtovana, tudi če se bodo zamenjale tehnologije gradnje, gradbeni materiali, bodo osnovne lastnosti arhitekturnega objekta še vedno enake. Ljudje prostor dojemamo prvinsko; prek vseh čutov zaznavamo mase, razmerja, osvetljenost, taktilnost, vonj, akustiko in sporočilnost prostora. Če nam uspe, da vsi ti elementi/pogoji/lastnosti med seboj zaresonirajo v harmoniji in ustvarimo arhitekturo, potem čas za arhitekturo nima pomena. Transčasovnost arhitekture dokazujejo primeri arhitekture preteklih časov, ki kot arhitekturni objekti delujejo še danes.

Kaj pa izzivi/težave arhitekturnega poklica?

Na splošno gledano je glavni izziv arhitekture to, da najde način, kako ohraniti avtonomnost znotraj sveta, v katerem deluje. Naš trenutni svet deluje po kapitalistični, tržoinstrumentalni logiki, ki od arhitekture želi, da postane zgolj njeno orodje za uresničevanje lastnih ciljev. Arhitektura se seveda ne sme distancirati od sveta, v katerem deluje, ne sme se zapreti v svoj slonokoščeni stolp. Si pa mora sama postavljati svoje naloge, ki so arhitekturne naloge. Poenostavljeno rečeno: glavna naloga arhitekture ni podreditve kapitalistični paradigmi ustvarjanja največjega možnega dobička. Glavna naloga arhitekture je ustvarjanje kakovostnega prostora za kakovostno življenje ljudi. To pa je zaradi moči kapitala za moje pojme največji izziv za arhitektke in arhitekta danes.

Kakšna pa je po vašem mnenju vloga žensk v arhitekturi?

Ta, da delajo dobro arhitekturo. In morda še ta, da v proces komunikacije vnesejo več konstruktivnosti in hitrega reševanja problemov.

Ste tudi mati. Kakšne so vaše izkušnje pri usklajevanju, delitvi vlog?

Zahtevno je in naporno (materinstvo + vodenje biroja + asistentura na fakulteti). Podpora in pomoč družine sta ključni, da mi to uspeva. Z otrokom sem se naučila (oz. sem bila primorana) opustiti določen del kontrole pri delu in v življenju nasploh. Določene zadeve sem morala zaupati in predati drugim osebam, določene zadeve pustim, da nekaj časa plavajo s svojim tokom in se razvijajo organsko. Kar pa se izkazuje za ne tako slabo, kot sem si najprej mislila.

Kaj vam prinaša zadoščenje v poklicu? Je to plačilo, kakovostna izvedba, so to odnosi, prepoznavnost, nagrade ...?

Kombinacija prav vsega naštetega. Predvsem pa to, da uporabniki v prostorih, ki jih realiziram, živijo bolj in so mentalno svobodnejši, kot so bili pred izkušnjo te arhitekture. V svojem poklicu razvijam »projekt«, svoj lastni projekt arhitekture, ki se prek arhitekturnih realizacij, razmišljanja in pisanja neprestano redefinira. Razvijanje tega projekta ni vedno prijetno, je pa vznemirljivo. To raziskovanje in razvijanje posledično prežema vse pore mojega življenja; tako službene kot družinskega in družabnega. Pa ne zato, ker bi bila arhitektura »zažiralni parazit« mojega življenja, temveč zato, ker me preprosto zelo zanima.

Pa ste kdaj kljub temu razmišljali, da bi svoj poklic opustili?

Vsega (tudi dobrega) je v prevelikih količinah enkrat dovolj. Včasih imam ob arhitekturi podoben občutek, kot če bi se prenajedla hrane. Tudi če gre za človekovo najljubšo jed, mu ob preveliki zaužiti količini ob njej postane slabo. Tak občutek dobim, ko sem prenasočena z arhitekturo in z napornim delom. Pride trenutek, ko me že sama misel na arhitekturo spravi v fizično slabost. Se pa že toliko poznam, da vsakič, ko se to zgodi, vem, da gre le za prehodno fazo. Ko si vzamem čas za počitek in v miru »prebavim« vse, kar sem naložila vase, postanem spet »lačna«.

Morda kakšen nasvet za mlade arhitektke, ki šele vstopajo v svet arhitekturnega poklica? Se vam zdi, da tu obstaja razlika med ženskami in moškimi?

Arhitekturni poklic je maraton z vmesnimi postanki, ne serija sprintov (kar mladi na začetku težko sprejmejo). Na začetku poklicne poti med arhitekti in arhitektkami ne vidim razlike. Za vse je enako zahtevno. Morda se na začetku poklicne poti ženske celo bolje znajdejo kot moški. Glavna razlika se vzpostavi v času, ko ženske dobijo oz. želijo imeti otroka. Negotova situacija prekarnega dela jih postavlja v stisko. Velikokrat, predvsem v času porodniške, postanejo povsem odvisne od svojega partnerja. Najti sistemsko rešitev za ta problem bi bilo nujno.

Kakšno je vaše mnenje o posebnih spodbudah za arhitektke?

Kaj menite o nagradah za ženske?

Po eni (subjektivni) strani mislim, da te niso potrebne. Posebne nagrade za ženske za moje pojme ne pripomorejo k vzpostavljanju enakopravnega položaja med spoloma. Ženske obravnavajo kot posebno kategorijo, čeprav z moškimi delujemo na istem polju. Pri arhitekturnih nagradah se med seboj »merimo« v mentalni moči, intelektu, občutku za prostor, v sposobnosti realizacije projekta; ne v fizični moči in mišicah. Osebo se počutim nelagodno, če sem v teh lastnostih postavljena v »drugo kategorijo« kot moški. Po drugi (objektivni) strani pa se strinjam, da take nagrade na nivoju splošne javnosti dodatno dvigujejo zavest o arhitektkah in o arhitekturi nasploh. Torej, povsem pragmatično, širše gledano, so take nagrade dobra stvar. Vendar ne primarno interno, za spodbudo arhitektk, ampak predvsem za spodbudo arhitekture nasploh.

Še kakšna zaključna misel o arhitekturi, vašem delu ...?

Že kot majhna, še predšolska deklica sem si od vsega na svetu najbolj želela, da bi zvečer, ko sem morala iti spat, lahko postala nevidna in bi tako lahko hodila po svetu, od stanovanja do stanovanja, od hiše do hiše, in opazovala prostore, v katerih ljudje živijo. Ko pride do situacije, da mi gre arhitektura »na živce«, se spomnim tega svojega primarnega zanimanja za prostor in ljudi – in ugotovim, da v resnici delam tisto, kar me resnično zanima.

»Ljudje prostor dojemamo prvinsko; prek vseh čutov zaznavamo mase, razmerja, osvetljenost, taktilnost, vonj, akustiko in sporočilnost prostora. Če nam uspe, da vsi ti elementi/pogoji/lastnosti med seboj zaresonirajo v harmoniji in ustvarimo arhitekturo, potem čas za arhitekturo nima pomena.«